

A BÖRZSÖNYI TÁJVÉDELMI KÖRZET MADÁRVILÁGA AZ 1968—1979 KÖZÖTTI IDŐSZAK MEGFIGYELÉSEI ALAPJÁN

DIE VOGELWELT DES LANDSCHAFT- SCHUTZGEBIETS BÖRZSÖNY

Homoki-Nagy István

A Börzsönyi Tájvédelmi Körzet két különálló tömbből áll. Az egyik egység — 2500 ha — a Nagymaros—Zebegény közötti Duna-kanyarban a Szent Mihály-hegy és Törökmező környékén van. Déli kitettséű, száraz tölgyes-cseres erdők borítják, amelyeket sok helyen bokros kőkopárok, sziklakibúvások, sziklafalak tarkítanak. A másik egység — 15 500 ha — Kóspallag, Nagy-börzsöny, Bernecebaráti, Diósjenő által alkotott négyszögben terül el közép-hegységi változatos erdőkkel, erdei rétekekkel, gyors folyású, tiszta patakokkal. A középső, legmagasabb részein és az északi oldalakon bükk az uralkodó fafaj (néhol m. kőrissel, gyertyánnal, fenyőfélékkel elegyesen), délen a kocsánytalan tölgy gyertyánnal, m. juharral, cserrel elegyesen. Szántó, rét, gyümölcsös együttesen a terület 2,5%-án található, a művelés alól kivont terület 0,8%, a többi (96,7%) erdő. A tájvédelmi körzet határán belül község nincs, viszont néhány állandóan lakott üdülő és egy tucatnyi időszakosan működő „kulcsos ház” van. A Nagy-Hideghegy—Foltán-keresztű rét vonalától délre eső részeken az utóbbi tíz évben megsokszorozódott az autós, gyalogos kirándulóforgalom, alkalmas hétvégeken szinte zsúfolásig megtelnek a kirándulóhelyek.

Az összeállításnál saját megfigyeléseimen kívül felhasználtam a Madártani Egyesület 1976 óta működő Börzsönyi Csoportjának adatait is, ezek közül DÉNES JÁNOS és BRELLOS TAMÁS megfigyelései voltak különösen értékesek.

A felsorolásban előforduló számok jelentése:

1. A Börzsöny középső és északi része (Belső-Börzsöny, főleg bükkösök borítják).
2. A peremvidék és a déli részek (főleg tölgyes, cseres, gyertyános erdők borítják).
3. Szent Mihály-hegy és Törökmező környéke.

I. Rendszeresen előforduló fajok.

Minden évszakban: nagy fakopáncs (*Dendrocopos maior*) 123, szajkó (*Garrulus glandarius*) 123, széncinege (*Parus major*) 123, kék cinege (*P. caeruleus*) 123, csuszka (*Sitta europaea*) 123, ökörszem (*Troglodytes troglodytes*) 123, vörösbegy (*Erithacus rubecula*) 123, tengelic (*Carduelis carduelis*) 23.

Költési időben: kakukk (*Cuculus canorus*) 23, erdei pacsirta (*Lullula arborea*) 23, énekes rigó (*Turdus philomelos*) 123, fekete rigó (*T. merula*) 123, barátka (*Sylvia atricapilla*) 23, mezei poszáta (*S. communis*) 23, csilpcsalp-füzike (*Phyloscopus collybita*) 123, sisegő füzike (*Ph. sibilatrix*) 123,

örvös légykapó (*Muscicapa albicollis*) 123, barázdabillegető (*Motacilla alba*) 123, seregély (*Sturnus vulgaris*) 23, meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*) 23, zöldike (*Carduelis chloris*) 123, pinty (*Fringilla coelebs*) 123, citromsármány (*Emberiza citrinella*) 23.

Átvonul vagy kóborol: nagy lilik (*Anser albifrons*) 123, vetési lúd (*A. fabalis*) 123, füsti fecske (*Hirundo rustica*) 23, molnárfecske (*Delichon urbica*) 123, csíz (*Carduelis spinus*) 123 — tömegesen.

Télen: barátcinege (*Parus palustris*) 23, őszapó (*Aegithalos caudatus*) 23, léprigó (*Turdus viscivorus*) 23 — tömegesen, süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) 23.

II. Csak bizonyos években gyakori fajok.

Költési időben: berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*) 23.

Átvonul vagy kóborol: szalonka (*Scolopax rusticola*) 123, fülesbagoly (*Asio otus*) 23, gyurgyalag (*Merops apiaster*) 2, házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) 123.

Télen: fenyőrigó (*Turdus pilaris*) 123, csonttollú (*Bombicilla garrulus*) 23, fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*) 23.

III. Szórványosan, a megfelelő biotópokban rendszeresen, de kis egyedszám- ban előforduló fajok.

Minden évszakban: egerészölyv (*Buteo buteo*) 123, fácán (*Phasianus colchicus*) 23, macskabagoly (*Strix aluco*) 123, zöld küllő (*Picus viridis*) 123, szürke küllő (*P. canus*) 23, fekete harkály (*Dryocopus martius*) 123, közép akopáncs (*Dendrocopos medius*) 23, fehérhátú fakopáncs (*D. leucotos*) 1, kis akopács (*D. minor*) 12, dolmányos varjú (*Corvus cornix*) 23, rövidkarmú akusz (*Certhia brachydactyla*) 23, mezei veréb (*Passer montanus*) 23.

Költési időben: kék galamb (*Columba oenas*) 12, örvös galamb (*C. palumbus*) 23, gerle (*Streptopelia turtur*) 23, lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) 23, nyaktekeres (*Jynx torquilla*) 23, pacsirta (*Alauda arvensis*) 23, sárgarigó (*Oriolus oriolus*) 23, barátcinege (*Parus palustris*) 123, őszapó (*Aegithalos caudatus*) 123, cigány-csaláncsúcs (*Saxicola torquata*) 23, házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) 123, fülemüle (*Luscinia megarhynchos*) 23, karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) 2, kis poszáta (*S. curruca*) 23, fitiszfűzike (*Phylloscopus trochilus*) 23, erdei pityer (*Anthus trivialis*) 23, hegyi billegető (*Motacilla cinerea*) 12, tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) 23, kenderike (*Carduelis cannabina*) 23, csicsörke (*Serinus serinus*) 23.

Átvonul vagy kóborol: tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) 23, kormos légykapó (*Muscicapa hypoleuca*) 23, szürkebegy (*Prunella modularis*) 23.

Télen: héja (*Accipiter gentilis*) 23, jégmadár (*Alcedo atthis*) 23, királyka (*Regulus regulus*) 123.

IV. Ritka, de rendszeresen előforduló fajok.

Minden évszakban: karvaly (*Accipiter nisus*) 123, parlagi sas (*Aquila heliaca*) 12, kerecsen (*Falco cherrug*) 12, császármadár (*Tetrastes bonasia*) 1, kuvik (*Athene noctua*) 23, holló (*Corvus corax*) 123, szarka (*Pica pica*) 23,

fenyvescinege (*Parus ater*) 12, vízirigó (*Cinclus cinclus*) 12, házi veréb (*Passer domesticus*) 2.

Költési időben: kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*) 2, fekete gólya (*Ciconia nigra*) 123, tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) 2, darázsölyv (*Pernis apivorus*) 123, barna kánya (*Milvus migrans*) 3, héja (*Accipiter gentilis*) 12, békászó sas (*Aquila pomarina*) 2, kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) 2, vízityúk (*Gallinula chloropus*) 2, szalonka (*Scolopax rusticola*) 12, füleskuvik (*Otus scops*) 2, fülesbagoly (*Asio otus*) 123, jégmadár (*Alcedo atthis*) 23, banka (*Upupa epops*) 2, füstifecske (*Hirundo rustica*) 2, molnárfecske (*Delicon urbica*) 23, kövirigó (*Monticola saxatilis*) 3, rozsdás csaláncsúcs (*Saxicola rubetra*) 2, kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*) 23, kis légykapó (*Muscicapa parva*) 1, bajszos sármány (*Emberiza cia*) 23.

Átvonul vagy kóborol: kékvércse (*Falco vespertinus*) 2, fakusz (*Certhia familiaris*) 2.

Télen: kormosfejű cinege (*Parus montanus*) 12, tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*) 12, nagy őrgébics (*Lanius excubitor*) 23.

V. Ritka, de csak bizonyos években előforduló fajok.

Költési időben: kaba (*Falco subbuteo*) 23, vörös vércse (*F. tinnunculus*) 23, fürj (*Coturnix coturnix*) 2, haris (*Crex crex*) 2, balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) 23, gyöngybagoly (*Tyto alba*) 2, léprigó (*Turdus viscivorus*) 1, szürke légykapó (*Muscicapa striata*) 2.

Átvonul vagy kóborol: bibic (*Vanellus vanellus*) 2, sarlósfecske (*Apus apus*) 2, vetési varjú (*Corvus frugileus*) 23, kerti poszáta (*Sylvia borin*) 2, keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) 123.

Télen: gatyás ölyv (*Buteo lagopus*) 2, kis sólyom (*Falco columbarius*) 2, hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) 12, zsezse (*Carduelis flammea*) 23, hó-sármány (*Plectrophenax nivalis*) 2.

VI. Néhány alkalommal megfigyelt fajok.

Költési időben: kormosfejű cinege (*Parus montanus*) 1, fakusz (*Certhia familiaris*), 1, szürkebegy (*Prunella modularis*) 2.

Átvonul vagy kóborol: gólya (*Ciconia ciconia*) 2, szürke gém (*Ardea cinerea*) 3, szirti sas (*Aquila chrysaetos*) 2, szárcsa (*Fulica atra*) 1, uhu (*Bubo bubo*) 12, fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*) 12, örvösrigó (*Turdus torquatus*) 1.

Télen: vándorsólyom (*Falco peregrinus*) 2, szalonka (*Scolopax rusticola*) 2, havasi szürkebegy (*Prunella collaris*) 3.

A szerző címe:
Homoki-Nagy István
Szokolya—Királyrét 7.
H—2624